

Taivaanmekaniikan kotitehtävät

Katja Matilainen

Syksy 2012

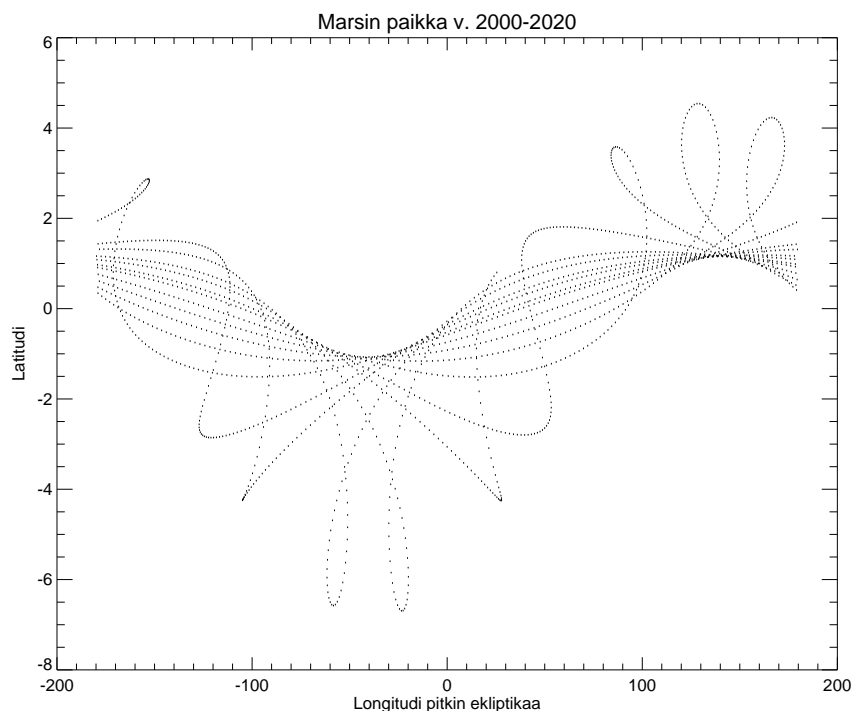
1 Marsin rata taivaalla vuosina 2000-2020

Ensimmäisessä tehtävässä selvitettiin Tähtitieteen perusteet -kirjassa annetun D.12 -taulukon rataelementtien avulla Marsin rata Maan taivaalla vuosien 2000-2020 aikana.

Tehtävä ratkaistiin IDL:llä tehdyllä mars_oma.pro -ohjelmalla, jonka sisältö on esitetty kappaleessa 1.3. Ohjelmassa käytettiin hyväksi valmista elem_to_rv -aliohjelmaa, joka laskee annetuista rataelementeistä heliosentrisen paikkavektorin.

1.1 Marsin rata Maan ratatasokoordinaatistossa

Kuvassa 1 nähdään Marsin rata Maan taivaalla silloin kun Maan kallistuskulmaa ei oteta huomioon.

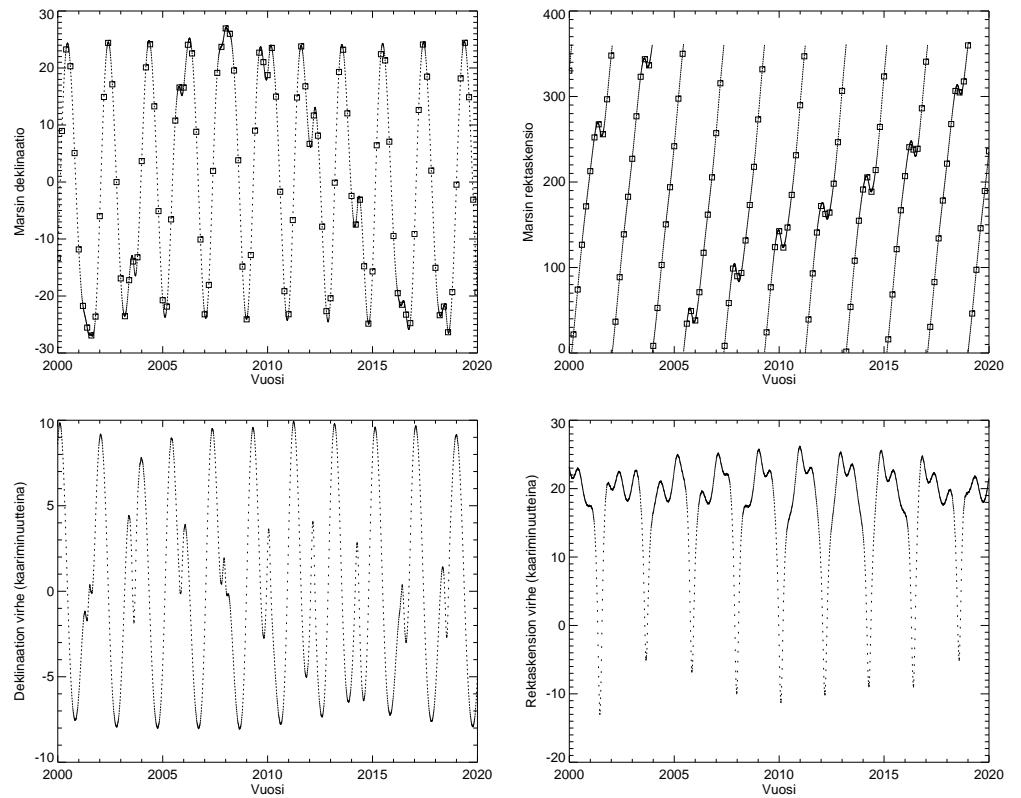

Kuva 1: Marsin rata Maan ratatasokoordinaatistossa vuosina 2000-2020

1.2 Marsin rata maan ekvaattoritasokoordinaatistossa

Maan päiväntasaajan suuntaisessa koordinaatistossa Marsin paikkaa ei voida yhtä yksikäsitteisen selkeästi esittää yhden kuvaajan avulla. Sen sijaan kuvassa 2 on esitetty erikseen ohjelmassa mars_oma.pro lasketut Marsin deklinaatio ja rektaskensio ajan funktiona.

Lisäksi saatuja laskennallisia arvoja verrattiin astro -kirjastosta saatuihin tarkkoihin arvoihin ja kuvassa 2 esitettiin vastaavasti myös deklinaation ja rektaskension virheet ajan funktiona.

Kuva 2: Marsin deklinaatio ja rektaskensio sekä niiden virheet ajan funktiona.

1.3 Ohjelman mars_oma.pro sisältö

```
program='mars_oma'

;-----
;Taivaanmekaniikka 2012, kotitehtävä 1: Marsin sijainti taivaalla
;vuosina 2000-2020.
;-----

;Tehdään taulukko 21 vuoden ajalle (ajanhetket 0.01 vuoden välein)

timet=dindgen(2100)/100.      ;aika vuosina
tday=timet*365.25d0          ;aika vuorokausina
tcen=tday/36525.d0           ;aika vuosisatoina (juliaanista aikaa varten)

;Tehdään taulukot latitudia ja longitudia varten
;(ekliptikasysteemi)

lat_tab=timet
lon_tab=timet

;Vastaavat taulukot deklinaatiota ja rektaskensiota varten
;(ekvaattorisysteemi)

delta_tab=timet
alpha_tab=timet

;Laitetaan juliaanisen kalenterin aika rullaamaan:

for i=01,n_elements(timet)-1 do begin

    T=tcen(i)

;-----
;    MARSIN RATAELEMENTIT (aikakorjausten kanssa):
;-----

a=1.52366231-0.00007221*T      ;isoakselin puolikas
ink=1.85061-25.47/3600.*T      ;inklinaatio
wp=336.04084+1560.78/3600.*T   ;perihelin pituus (solmuviivasta)
eks=0.09341233+0.00011902/3600*T ;eksentrisyys
ome=49.57854-1020.19/3600*T    ;nousevan solmun pituus
L=355.45332+0.52403304*tday(i) ;keskipituus (solmuviivasta)
```

```

;Lasketaan näistä halutut suureet w ja M:

      w=wp-ome                      ;perisentrin argumentti
      M=L-wp                        ;keskianomalia

;Muutetaan keskianomalia vaihtelemaan välillä 0-2*Pi (rad)
;laskuvirheiden välttämiseksi

      M_mars=(M mod 360.d0)/360.d0*2.*!dpi

;-----
;Lasketaan rataelementeistä Marsin heliosentrinen radiusvektori
;rad_mars ohjelmalla elem_to_rv
;-----

;Määritetään aika tau nolaksi (käytetään keskianomaliaa M)
;ja Marsin rataelementit vektoriksi elem_to_rv -ohjelmaa varten.

      tau=0.d0
      time=0.d0

      elem_mars=[a,eks,ink,ome,w,tau]

;Lasketaan Marsin heliosentrinen radiusvektori
      elem_to_rv,elem_mars,time,rad,vel,m0=M_mars
      rad_mars=rad

;-----
;   MAAN RATAELEMENTIT (aikakorjausten kanssa)
;-----

      a_maa=1.00000011-0.00000005*T      ;isoakselin puolikas
      ink_maa=0.00005-46.94/3600.*T      ;inklinaatio
      wp_maa=102.94719+1198.28/3600*T     ;perihelin pituus (solmuviivasta)
      eks_maa=0.01671022-0.00003804*T    ;eksentrisyys
      ome_maa=-11.26064-18228.25/3600.*T ;nousevan solmun pituus
      L_maa=100.46435+0.98560910*tday(i) ;keskipituus (solmuviivasta)

      w_maa=wp_maa-ome_maa                ;perisentrin argumentti
      M_m=L_maa-wp_maa                    ;keskianomalia

```

```

;Muutetaan taas keskianomalia välille 0-2*Pi (rad)

M_maa=(M_m mod 360.d0)/360.d0*2.*!dpi

;Maan heliosentrinen radiusvektori:

elem_maa=[a_maa,eks_maa,ink_maa,ome_maa,w_maa,tau]

elem_to_rv,elem_maa,time,rad,vel,M0=M_maa

rad_maa=rad

;-----
;Maan ja Marsin radiusvektoreiden erotus
;(siirretään origo Maahan; ekliptika-systeemi)
;-----

x=rad_mars(0)-rad_maa(0)
y=rad_mars(1)-rad_maa(1)
z=rad_mars(2)-rad_maa(2)
r=sqrt(x^2+y^2+z^2)

lat_tab(i)=asin(z/r)*!radeg
lon_tab(i)=atan(y,x)*!radeg

;-----
;Siirrytään Maan ekvaattoritason suuntaiseen systeemiin:
;-----

ekli=23.4393 ;Maan akselin kallistuskulma
sine=sin(ekli/!radeg) ;Lasketaan valmiiksi kallistuskulman sini ja kosini
cose=cos(ekli/!radeg)

;Marsin paikka ekvaattorisysteemissä
xe=x
ye=y*cose-z*sine
ze=y*sine+z*cose

re=sqrt(xe^2+ye^2+ze^2) ;etäisyys
delta=asin(ze/re)*!radeg ;deklinaatio
alpha=atan(ye,xe)*!radeg ;rektaskensio

;Varmistetaan, että rektaskensio ei ole negatiivinen

```

```

        if(alpha le 0) then alpha=alpha+360

;Tallennetaan deklinaatio ja rektaskensio niille varattuihin
;taulukoihin ja suljetaan silmukka

        delta_tab(i)=delta
        alpha_tab(i)=alpha

    endfor

;-----
;Piirretään Marsin rata Maan ratatasokoordinaatistossa (v.2000-2020)
;-----

nwin
plot,lon_tab,lat_tab,xtitle='Longitudi pitkin ekliptikaa',$
title='Marsin paikka v. 2000-2020',ytitle='Latitudi',psym=3

;-----
;Plotataan samalle aikavälille deklinaatio ja inkлинаatio ajan suhteen
;(Maan ekvaattoritason suuntainen koordinaatisto)
;-----

nwin
!p.multi=[0,2,2]
!p.charsize=0.7

;-----
;    DEKLINAATIO
;-----

;Ohjelmalla laskettu Marsin deklinaatio

plot,2000+timet,delta_tab,xr=[0,20]+2000,xtitle='Vuosi',$
ytitle='Marsin deklinaatio',psym=3

;Plotataan samaan kuvaan astro-kirjaston tarkkoja arvoja deklinaatiolle
;Käytetään tässä juliaanisen kalenterin aikoja, alkaen päivästä 1.1.2000
juldate,[2000.,1.,1],jd0
jd0=jd0+2400000.d0

```

```

jd=jd0+tday

planet_coords,jd,/jd,ra_astro,dec_astro,planet='mars'

;Plotataan vain joka 20. piste
index=lindgen(n_elements(timet)/20)*20
oplot,2000+timet(index),dec_astro(index),col=2,psym=6,syms=0.5

;-----
;      REKTASKENSIO
;-----

;Ohjelmalla laskettu Marsin rektaskensio

plot,2000+timet,alpha_tab,xr=[0,20]+2000,xtitle='Vuosi',$
ytitle='Marsin rektaskensio',psym=3

;Astro-kirjaston tarkkoja arvoja rektaskensiolle
oplot,2000+timet(index),ra_astro(index),col=2,psym=6,syms=0.5

;-----
;      VIRHEEN ARVIOINTI
;-----

;Määritetään deklinaation ja inklinaation virheet tarkkojen arvojen avulla.
;Käytetään nyt astron sijaan tarkkuudeltaan parempia JPL -ephemerideja.
planet_coords,jd,/jd,ra_jpl,dec_jpl,planet='mars',/jpl

;Deklinaation virhe
plot,2000+timet,(delta_tab-dec_jpl)*60.,xr=[0,20]+2000,$
xtitle='Vuosi',ytitle='Deklinaation virhe (kaariminuutteina)',psym=3

;Rektaskension virhe

;Varmistetaan ensin, että rektaskensiot alpha ja ra_jpl ovat samassa
;kierroksessa menossa (eivätkä poikkea toisistaan 2Pi verran)
d_alpha=atan(tan((alpha_tab-ra_jpl)/!radeg))*!radeg

```



```
plot,2000+timet,d_alpha*60,xr=[0,20]+2000,$  
xtitle='Vuosi',ytitle='Rektaskension virhe (kaariminuutteina)',psym=3  
  
end
```

2 Numeerinen integrointi

2.1 Kahden kappaleen liike $1/r^2$ -voimakentässä

2.2 Kahden kappaleen liike $1/r^3$ -voimakentässä